

де $\sum N_p$, $\sum N_n$ – кількість відповідно позитивних та негативних співвідношень між рангами.

Для оцінки мотиваційної зацікавленість в трудовому процесі серед показників руху персоналу підприємства, доцільно обрати:

✓ коефіцієнт плинності кадрів ($N_{пк}$) – показує частку працівників, що звільнились з підприємства протягом певного періоду за мінусом примусово-звільнених у середньообліковій кількості працівників за відповідний період:

$$N_{пк} = \frac{Ч_з - Ч_{пз}}{Ч_с} \quad (7)$$

де $Ч_з$ – кількість осіб звільнених з підприємства;

$Ч_{пз}$ – кількість осіб примусово звільнених з підприємства;

$Ч_с$ - середньообліковій кількості працівників підприємства.

✓ коефіцієнт вимушеної неповної зайнятості ($N_{нз}$)– показує частку персоналу підприємства переведених з економічних причин на неповний робочий день (тиждень) у середньообліковій кількості працівників за відповідний період:

$$N_{нз} = \frac{Ч_{нз}}{Ч_с} \quad (8)$$

де $Ч_{нз}$ – кількість осіб переведених з економічних причин на неповний робочий день.

✓ коефіцієнт ризику, щодо участі в трудовому процесі – вказує частку звільненого персоналу у кількості прийнятих на роботу працівників підприємства:

$$N_{фту} = \frac{Ч_з}{Ч_п} \quad (9)$$

де $Ч_п$ – кількість прийнятих на роботу працівників підприємства.

Література:

1. Економічна діагностика: навч. посіб. / О.Є.Кузьмін, О.Г. Мельник - К.: Знання, 2012, - С.256-257

СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ

С.В. Безнос
В.В. Матчина

Одеський національний політехнічний університет

Сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Ризикованість аграрного бізнесу визначає ряд факторів, таких як: сезонність виробництва; залежність від погодних та кліматичних умов; тривалий період обороту капіталу; велика складність зміни асортименту продукції та технології; ряд інших причин [1].

Сучасне сільське господарство України сильно піддається валютним ризикам і політичним ризикам. Навіть якщо господарство безпосередньо не займається експортно-

імпортними операціями, воно може зазнати значних збитків у зв'язку зі зміною курсу національної валюти [3]. Результатом дії цих ризиків є значні коливання доходів по роках. В багатьох країнах держава активно втручається в ситуацію, намагаючись у такий спосіб зменшити проблеми, пов'язані з ризиками сільськогосподарського виробництва [2].

На багатьох прикордонних землях Херсонщини та земель території АТО не можливо безпечно проводити посівні роботи, бо багато земель заміновано або знаходяться під обстрілами, що загрожують не тільки втратами врожаю, а й людськими втратами.

Технологічний процес в аграрному секторі має жорсткі часові межі. Якщо аграрне підприємство не проведе вчасно посівну компанію, то пізніше це зробити неможливо і врожаю продукції в поточному році не буде [3]. Також необхідно враховувати оптимальну послідовність чередування посівів культур, бо не вірне чередування культур призводить до значної втрати родючості землі.

У сільському господарстві в багатьох випадках неможливо різко збільшити обсяги виробництва через біологічні особливості рослин та тварин. Фінансовий ризик у сільському господарстві високий у зв'язку з тим, що сучасні сільськогосподарські підприємства доволі капіталомісткі. Значна частина дорогих основних засобів використовується протягом року коротким терміном, вузькоспеціалізована та має великий строк окупності. При цьому виникає потреба в залученні значних фінансових ресурсів.

Ще одна особливість сільського господарства, яка підвищує рівень фінансового ризику – сезонність виробництва. У зв'язку з цим виникає потреба в сезонних кредитах, обсяг яких практично не зменшується з року в рік навіть при простому відтворенні [3]. Особливо це стосується витрат на паливо, вартість яких постійно зростає та є дуже високими для сільськогосподарських підприємств. Так якщо, власних грошових коштів у підприємства вистачає на закупівлю сировини (насіння), то на добрива вже грошей може не вистачити, а про паливо й речи йти вже не може.

Сільське господарство залишається однією з найризикованіших сфер діяльності, яка майже не охоплена страховим захистом [4]. Страхування аграрного виробництва – це система заходів щодо організованого спеціальними страховими державними і недержавними органами захисту майнових інтересів громадян, організацій та установ зв'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції у разі випадку певних подій за рахунок спеціально створених грошових коштів [5]. Страхування сільськогосподарських ризиків знаходиться на початковому етапі розвитку, про що свідчать незначні обсяги їх страхування, а також обмеженість реальних об'єктів страхування [4]. Високий рівень ризику в сільському господарстві України потребує прийняття рішень з урахуванням ризику.

Для підприємств існує можливість страхування не доотриманої вигоди (доходу) – якщо підприємець отримує дохід від продажу продукції менше ніж запланований обсяг, то страхова компанія повинна виплатити різницю, але страхівка багато коштує, що майже унеможливило її для небагатих сільськогосподарських підприємств.

Управлінські рішення в сільському господарстві приймаються практично без урахування ризику, причин такого становища є кілька. По-перше, відсутні відповідні навички в керівників підприємств. По-друге, в умовах економічної кризи в країні в сільськогосподарських підприємствах майже відсутнє стратегічне планування. По-третє, урахування ризику при прийнятті рішень потребує належного інформаційного забезпечення. На жаль, ринкова інформація, яка загальнодоступна в багатьох розвинутих країнах, в Україні часто відсутня або дорого коштує [3].

Таким чином, підприємству для прибуткової діяльності необхідно враховувати багато ризиків, вірно їх кваліфікувати, оцінити та прийняти рішення щодо прийняття ризику, уникнення або розробки заходів щодо їх зменшення.

Література:

1. Міністерство фінансів України. Р.О. Кулібаба. Класифікація ризиків сільськогосподарського виробництва. Інструменти мінімізації ризиків [Електронний ресурс] – Режим доступу http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57203&cat_id=57141
2. Аграрний страховий пул. Агрострахування як інструмент управління ризиками в сільському господарстві [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://uaip.com.ua/agrostrakhuvannya-yak-instrument-uprav/>

3. С.І Дем'яненко Економіка та підприємство. Збірник праць – Київ, 2000. – 227с.
4. Пластун В.Л. Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Економіка і менеджмент". – 2008. – №12/1 (33). – с. 58-62. [Електронний ресурс] – Режим доступу http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_F/Plastun_4.pdf
5. Пантелеев В.Д., Кіпреева О.Ю. Аналітичний огляд сучасного стану страхування сільськогосподарських ризиків в Україні // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2006. – №4. – с. 25-30.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

О.С. Гончаренко
В.О. Дерменжі

Одеський національний політехнічний університет

При плануванні діяльності підприємства повний звіт про діяльність компанії допомагає планувати і коригувати план у режимі реального часу, але величезні масиви інформації також і ускладнюють процес прийняття рішень. Розроблено безліч інформаційних систем, які об'єднують дані з різних джерел інформації, обробляють їх і надають зручний інтерфейс для всебічного вивчення і оцінки отриманих відомостей. Дані отримані в результаті такого аналізу допомагають досягати поставлених бізнес-цілей за допомогою оптимального використання ресурсів.

Дослідженням питань оцінки ефективності використання або впровадження інформаційних систем займаються багато вітчизняних та зарубіжних вчених (П. Страсман, Д. Нортон, І.А. Золотарьова, О.В. Дорохов, Л.П. Дорохова, Т. Мейор, О.Ю Якімова, А.Р. Денисов і т.д.).

В основному в теорії розглядаються такі методики як: витратні методи; методи оцінки прямого результату; методи, засновані на оцінці ідеальності процесу та кваліметричні підходи [1, с. 192].

Зазвичай досліджуються суто економічні ефекти, які в сучасних умовах не повністю характеризують функціонування інформаційних систем. На практиці менеджери, які приймають рішення про впровадження інформаційних систем, стикаються з низкою проблем методичного характеру. Якщо з визначенням витратної складової, вищеописаних методик не виникає складнощів, тому що витрати – явні та визначені, то з визначенням ефекту від впровадження інформаційних систем все складніше. У даному випадку, ефекти не явні, мають часовий лаг, різні за одиницями виміру і по місцях прояву.

Метою роботи є визначення та узагальнення економічних, соціально-економічних та еколого-економічних ефектів і витрат на впровадження та функціонування інформаційних систем з планування діяльності підприємства (ІСПДП) і побудова показника їх загальної ефективності.

Інформаційна система включає функції, які забезпечують удосконалення планування діяльності підприємства, такі як: єдиний інформаційний простір; управління корпоративними продажами, портфелем продуктів, бізнес-процесами, проектами, робочим часом, знаннями; корпоративна соціальна мережа; автоматизація документообігу та підсумки та аналітика [2].

ІСПДП включає економічні ефекти від впровадження інформаційних систем, а саме: зниження вартості матеріалів, підвищення якості продукції, покращення обслуговування покупців та ін. Але у процесі використання та впровадження інформаційних систем при плануванні діяльності підприємств виникають також соціально-економічні та еколого-економічні ефекти.

Зупинимося на основних соціально-економічних, отже: ефект додаткового робочого часу, тобто вивільнення співробітників від монотонної роботи; ефект підвищення якості роботи, або